

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,

доцента **Осіпчук Наталії Василівни**

на дисертаційне дослідження **Свищ Лілії Осипівни**

«Педагогічні умови формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної мови у процесі професійної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертаційне дослідження Свищ Лілії Осипівни є своєчасним та актуальним, адже в умовах зміни аксіологічних орієнтирів, виникають нові етичні проблеми, вирішення яких знаходилося у ціннісній площині, тобто шляхом перегляду певних цінностей, що вимагає модернізації та серйозного корегування виховної стратегії на державному рівні. За таких умов, як гостру необхідність вбачаємо перегляд і можливу переорієнтацію системи національних та духовних цінностей і на цій основі – пошуків нових, більш ефективних форм і методів організації навчально-виховного процесу, переосмислення його змісту з врахуванням кращого зарубіжного досвіду.

Підтвердженням актуальності дослідження є особлива увага до аксіологічної проблематики у контексті організації вищої освіти, зокрема професійної підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології. Перспективною з точки зору практичної реалізації відповідної освітньої підготовки виглядає концептуалізація аксіологічних засад професійної підготовки фахівців зі спеціальності 035 «Філологія» з їхньою подальшою практичною інтерпретацією шляхом педагогічного моделювання процесу формування ціннісно-сміслового досвіду фахівців відповідного профілю. З означених позицій актуальність виконаної дисертаційної роботи Л.О.Свищ не викликає сумніву. Її наукова та практична значущість зумовлюється потребою розв'язання низки суперечностей, зокрема між мінливою, динамічною ціннісною ситуацією сьогодення та рівнем представлення аксіологічного підходу в освітній системі, попри очевидну актуальність просування ціннісної

освіти для підвищення аксіологічної культури сучасника; визнанням на рівні академічної спільноти й української держави тез про важливість ціннісної освіти, значення високого рівня аксіологічної культури, перспективність залучення напрацювань аксіології в освітню практику та фактичною їх реалізацією, зокрема засобами професійної педагогічної освіти; досвідом реалізації аксіологічного підходу в зарубіжній практиці професійної підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології та відповідним досвідом у закладах вищої освіти України (ЗВО), регламентованим вимогами національного стандарту підготовки фахівців цього профілю; потребою ефективного формування ціннісно-сміслового досвіду (як передумови аксіологічної компетентності) майбутніх фахівців з іноземної філології та відсутністю обґрунтованих педагогічних умов забезпечення цього процесу, а також нерозробленістю його структурно-змістової моделі.

Важливо відзначити, що роботу виконано у межах комплексної науково-дослідницької теми Львівського державного університету фізичної культури «Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки фахівців з фізичного виховання вищих навчальних закладів» (№00111U001717).

Л.О.Свищ коректно і виважено сформулювала науковий апарат дослідження. Чітко окреслено мету наукової роботи – концептуалізація аксіологічних засад професійної підготовки фахівців з іноземної філології з їхньою подальшою практичною інтерпретацією шляхом педагогічного моделювання процесу формування ціннісно-сміслового досвіду фахівців відповідного профілю. Визначено завдання та підібрано відповідний комплекс методів їх розв'язання, обґрунтовано наукову новизну та практичне значення результатів дослідження.

Текст дисертаційної роботи відзначається доволі чіткою структурою, що відображає логіку наукового дослідження; виклад матеріалу послідовний та узгоджений у відповідності до мети та основних завдань роботи. Науковий доробок Л.О.Свищ включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі дисертаційної роботи проаналізовано філософсько-методологічні аспекти впливу трансформацій аксіологічних орієнтирів на сучасну освіту; встановлено філософсько-теоретичні основи формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної філології; концептуалізовано вимоги до ціннісного складника професійної підготовки таких фахівців за умов зміни аксіоорієнтирів.

Заслуговує на увагу ретроспективний аналіз дисертантки понять й категорій, що характеризують аксіологію як самостійну галузь науки. Авторка зазначає, що в історії аксіології як спеціалізованої філософської дисципліни можна виокремити три основних періоди: передкласичний, класичний і некласичний.

Незаперечно сильною стороною цього розділу є обґрунтована позиція Л.О.Свищ про те, що процес формування ціннісно-сміслової сфери й аксіологічної свідомості не є стихійним, тобто на його зміст можна впливати, а вплив цей матиме і соціальний, і індивідуальний виміри. Дисертантка визначає поняття «ціннісно-смісловий досвід» як результат життєдіяльності особистості, внутрішнього (ціннісного) переживання та переосмислення її змісту, характеру й особливостей. Засвоєння особистістю цінностей підтримуване нормами суспільства та набуває реалізації в її ціннісних орієнтаціях, закріплених життєвим досвідом.

Важливе місце у першому розділі дисертації посідає аналіз наукових позицій українських і зарубіжних представників педагогічної й аксіологічної теорії і практики. Дослідниця констатувала, що результатом професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема фахівців з іноземної мови, повинні стати залучення та засвоєння цінностей знаннєвого змісту, цінностей, що розкривають особу педагога, цінностей, що окреслюють зміст відносин у системі освіти. Слід зазначити, що означені цінності добре корелюють із переліком універсальних цінностей, які містить Декларація тисячоліття (United Nations Millennium Declaration), а також із вимогами Загальноєвропейської системи мовної компетенції (Common European

Framework), що регламентує розвиток у майбутнього фахівця відповідного профілю лінгвістичної бази з усіма потрібними професійними компетенціями.

Другий розділ дисертації детально визначає та обґрунтовує педагогічні умови формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної філології у процесі професійної підготовки, до яких здобувачка відносить формування знаннєвої основи ціннісних мотивацій у професійній діяльності майбутніх філологів; розвиток ціннісно-сміслової сфери здобувачів філологічної освіти шляхом створення аксіо-орієнтованого освітнього середовища; формування у майбутніх філологів операційно-діяльнісних умінь реалізації аксіологічних знань і ціннісних пріоритетів; опанування методик оцінювання та коригування професійної діяльності з точки зору реалізації аксіологічних знань і ціннісних пріоритетів.

Вартою уваги є модель формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної філології, представлена на рисунку 2.1, (ст.143), а поняття «модель» автором дисертації витлумачено як об'єднаний у певну систему набір елементів, що пройшов теоретико-експериментальну апробацію та із залученням якого дослідник вибудовує ідеальний образ досліджуваного явища.

Л. О. Свищ виокремила методологічні підходи, критерії та показники, що сприяли предметному розкриттю процесу формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної мови у межах заданих педагогічних умов. Дисертантка окреслює такі підходи: аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, системний, синергетичний.

Хід проведення експериментального дослідження, спрямованого на перевірку ефективності формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної філології, а також аналіз отриманих результатів докладно представлено у третьому розділі дисертації. Слід відзначити, що здобувачка виважено та відповідально поставилася до організації педагогічного експерименту.

Основним методом перевірки ефективності запропонованої дисертанткою моделі навчання студентів на заняттях став психолого-

педагогічний експеримент, який проводився в умовах звичайного навчального процесу у Рівненському державному гуманітарному університеті та Одеському Національному університеті ім. І. І. Мечнікова протягом 2019–2020 років. Програма емпіричної роботи містила чотири етапи: теоретичний аналіз проблеми, констатувальне дослідження, формувальний експеримент, який вміщував початковий, три проміжних та підсумковий зрізи.

На основі врахування результатів дослідження, Л.О.Свищ розробила й упровадила у практику роботи закладів вищої освіти авторський навчально-методичний комплекс, що охоплює діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної філології у процесі професійної підготовки (сукупність методик, авторські анкети, тестові завдання, плани-конспекти інтерв'ю, експериментально-діагностичні завдання тощо).

Характеризуючи дисертаційне дослідження Л.О.Свищ загалом, вважаємо за необхідне підкреслити його цілісність і завершеність, а також відзначити органічну єдність окремих структурно-змістових елементів праці. Висновки до розділів та загальні висновки чітко й лаконічно відображають основні положення та результати наукової роботи й корелюють із завданнями дослідження. Додатки вдало доповнюють та поглиблено розкривають зміст основних розділів дисертаційної роботи. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертації і відповідає її положенням. Основні результати відображено у 21 наукових публікаціях (із них 15 одноосібні): 7 статей відображають основні положення дисертації (із них 6 статей у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у науковому зарубіжному виданні); 8 публікацій мають апробаційний характер; 6 – додатково висвітлюють результати дисертації (з них 4 навчальні посібники).

Належно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні дискусійні моменти та висловити такі міркування й побажання:

1. У розділі I (сторінка 47) дисертантка розглядає категорії аксіології, які є взаємопов'язані й утворюють понятійно-категоріальну систему.

Л.О.Свищ розподіляє понятійно-категоріальну систему аксіології на три змістовні блоки (підсистеми). Однак, залишається незрозумілим хто є автором цього виокремлення, якщо ж це авторський погляд, то на основі яких наукових розвідок він базується.

2. У дисертації та авторефераті (с. 12) автором приведено модель формування ціннісно-сміслового досвіду майбутніх фахівців з іноземної філології у процесі професійної підготовки. На нашу думку, в тексті дисертації варто було б назвати не лише ефективні критерії при впровадженні моделі, а й такі, які виявилися не зовсім ефективними і врахувати цей досвід у процесі підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології у закладах вищої освіти.
3. Зважаючи на те, що одним із базових чинників впливу на формування особистісних ціннісних орієнтацій є медіа, необхідно було б врахувати цей чинник при розробленні педагогічних умов.
4. У дисертації Л.О.Свищ досліджує аксіологічні засади професійної підготовки фахівців з іноземної мови на методологічному, теоретичному та практичному рівнях із використанням зарубіжного досвіду. Вважаємо, що доцільно було б подати цей досвід окремим підпунктом першого розділу.
5. Серед виокремлених авторкою педагогічних умов є умова «Формування у майбутніх філологів операційно-діяльнісних умінь реалізації аксіологічних знань і ціннісних пріоритетів». На нашу думку, варто було б більш ґрунтовно описати шляхи реалізації описаних вмінь в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців-філологів.
6. У роботі мають місце повтори узагальнень як у висновках до розділів, так і в цілому до роботи. Окремі висновки містять недостатній узагальнюючий характер, спостерігається дублювання окремих положень.

Висловлені зауваження не знижують теоретичної та практичної значущості наукової роботи Л.О.Свищ. Подана до захисту дисертація є цілком завершеним та самостійним дослідженням, результати якого можна

рекомендувати до використання в навчальному процесі закладів вищої освіти та закладів вищої педагогічної освіти.

Загальний висновок

Зважаючи на актуальність виконаної дослідної роботи, наукову новизну одержаних результатів, обґрунтованість висновків і рекомендацій, їх практичну цінність для закладів вищої освіти та відповідність вимогам, а саме пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за №656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), дисертаційне дослідження «Педагогічні умови формування ціннісно-сислового досвіду майбутніх фахівців з іноземної мови у процесі професійної підготовки» є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, відповідає вимогам ДАК України, паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а її автор, Свищ Лілія Осипівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету водного господарства

та природокористування

Н. В. Осіпчук

Підпис Н. В. Осіпчук засвідчую:

Учений секретар

Національного університету водного господарства

та природокористування

Подлевський